

Metatietoteos

RDA-koulutukset 2022: koulutusvideo

Minna Kantanen

Huom! 15.9.2022 diaan numero 11 on tehty korjaus, koska merkintälähteeseen liittyvä linjaus on muuttunut Toolkitissä. Tieto muuttuneesta linjauksesta on lisätty Metatietoteos-koulutusviden kuvaustekstiin YouTubessa.

Esityksen sisältö

- Uudet käsitteet ja niiden määritelmät
- Mitä uutta uudistuneessa RDA:ssa
- Mitä muutoksia Original Toolkitiin verrattuna
- Suomalaiset linjaukset

Dioissa käytetty lyhenne SL tarkoittaa suomalaista linjausta

Termien määrittelyä

- **Metatietoteos (metadata work)**
Metatietokokonaisuudesta tai yhdestä tai useammasta metatietomerkinnoistä muodostuva teos, jonka tekijänä on kuvailija.
- **Metatietokokonaisuus (metadata description set)**
Metatietomerkinntöjen joukko, esim. tietue.
- **Metatietomerkinntö (metadata statement)**
Metatietokokonaisuuden osa, joka sisältää elementtiin kuuluvaa tietoa, esim. kenttä.

Tietojen proveniensi

- Sisältää tietoja elementtiin tai elementtijoukkoon merkityistä metatiedoista.
- Näiden tietojen avulla voidaan arvioida metatietojen kontekstia ja laatua.
- Voidaan merkitä kuvailun mille tahansa hienojakoisuuden tasolle rajaamalla kuvailu sopivaan metatietoteoksen osaan.

Metatiedon kuvailusta

Hallinnollinen metatieto

=tietoja siitä, miten kuvailu on toteutettu eli tietoa metatiedosta

≈uudistuneen RDA:n käsite **tietojen proveniensi**

- Hallinnollista metatietoa on tallennettu jo ennen RDA:ta
- Esimerkkejä nykyisissä MARC-tietueissa:
 - Kuvailijan tallentajatunnus kertoo, kuka on tehnyt tietueen
 - Kuvailijan lisäämä huomautus tiedonlähteestä
- Ohjeita uudistuneen RDA:n Ohjeistus-osion kohdasta [*Tietojen proveniensi*](#)

Metatietoteos - terminologiasta

Hallinnolliset metatiedot:

Metatiedot merkinnyt

toimija: hhh

Kuvailun kieli: hhh

Metatietojen lähde: hhh

Metatietojen julkaisuaika:
hhh

Jne.

Kuvailevat metatiedot:

Teoksen nimeke: kkk

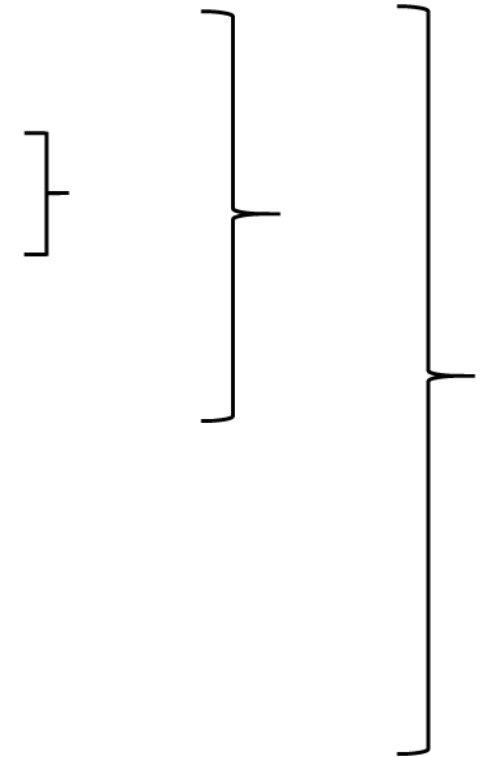
Teoksen tekijä: kkk

Julkaisuaika: kkk

Jne.

Metatietomerkintö

Metatietokokonaisuus

Tietojen provenienssin elementit

- Metatietojen lähteen ja metatietoja koskevan huomautuksen merkitseminen
- Metatiedot merkitsevän toimijan ja julkaisevan toimijan merkitseminen
- Kuvailun kielen ja kirjoitusjärjestelmän ja metatiedoissa käytetyn sisältö- ja jäljentämisstandardin merkitseminen
- Metatietojen soveltamisalan merkitseminen
- Metatietojen voimassaolon ajanjakson ja metatietojen julkaisemisen ajanjakson merkitseminen

Tietojen provenienssin tallentaminen

MARC 21 kenttäesimerkkejä

- BIB-formaatti

040: luetteloiva organisaatio, kuvailun kieli ja kuvailusäännöt

588: huomautus kuvailun perustasta

500: yleinen huomautus

883: metatiedon alkuperä

- AUKT-formaatti:

670: huomautus tiedonlähteestä

BIBFRAME

- Luokka: AdminMetadata ja sen alaluokat:
 - DescriptionConventions
 - GenerationProcess
 - DescriptionAuthentication
- Property: adminMetadata
- Näillä voidaan kuvata mitä tahansa kuvailun kohdetta: teos, instanssi, kappale jne.

Uusimmassa MARC 21 –formaatin päivityksessä (Update 34 July 2022) formaattiin on lisätty runsaasti uusia osakenttiä, joihin voidaan tallentaa kenttään merkityn tiedon provenienssi.

Tiedonlähteet uudistuneessa RDA:ssa

- Tiedonlähde (source of information)
 - Yleistermi kuvailutietojen lähteelle
- Käytetty lähde (source consulted)
 - Manifestaatio, johon kuvailu tukeutuu
- Merkintälähde (recording source)
 - Manifestaation kohta, josta tieto jäljennetään kuvailuun
- Tietolähde (reference source)
 - Aineisto, joka on kuvailuun valitun nomenin (nimen, tunnisteen tai hakutiedon) todisteena tai oikeutuksena (useimmiten hakuteos tai tietokanta)

Käytetty lähde (Source consulted)

=Manifestaatio, johon kuvailu tukeutuu

- Voi olla joko kuvailtavana oleva manifestaatio tai muu manifestaatio
- Ei-toistettava teokseen liittyvä elementti
- Pakollinen laajan tason kuvailussa
- Merkitään MARC 21 –formaatussa auktoriteettitietueen kenttään 670:

KUMEAn ehdottamia esimerkkejä Toolkitiin:

670 ## #a Allende, Isabel. La casa de los espíritus, 1982.

670 ## #a Wikipedia 16.6.2020 #b Canth, Minna. Hanna (romaani)

670 ## #a Internet Movie Database (IMDb) 16.6.2020 #b Tuntematon sotilas (elokuva : 2017)

Merkintälähde (Recording source)

=Manifestaation kohta, josta tiedot jäljennetään kuvailuun

- Suomalaisia linjauksia siitä, mitä merkintälähteitä eri aineistoissa käytetään ja eri merkintälähteiden tärkeysjärjestyksestä*

SL: Pakollinen elementti vain seuraavissa aineistoissa:*

- liikkuvaa kuvaa sisältävät aineistot (videotallenteet, pelit)
- äänikirjat
- verkkoaineistot

Muissa aineistoissa merkintälähde merkitään vain silloin, kun merkintälähteenä käytetään muuta kuin ensisijaista tiedonlähdettä.

* Nämä pääosin samoin Original Toolkitissa, mutta terminologia muuttunut

Merkintälähde - ohjeita

Kun *metatietoteoksen* lähde on kuvailtava manifestaatio ja manifestaatio muodostuu yhdestä tai useammasta sivusta, lehdestä, arkista tai kortista (eli kuvailtava aineisto on painettu monografia, sarja-aineisto tms.)

-> Valitaan merkintälähde tässä järjestyksessä:

- Nimiösivu, nimiöarkki tai nimiökortti -- Kannet tai irtopäällys, joka on julkaistu manifestaation kanssa -- Seliteteksti -- Toimitustietolaatikko -- Kolofoni

SL:

- Noudatetaan pääsääntöisesti vaihtoehtoa
- Jos sarjan nimekkeet esiintyvät manifestaatiossa eri tiedonlähteissä, voidaan esim. sarjan päänimekkeen ja alasarjan nimekkeen tiedonlähteen valinta tehdä toisessa järjestyksessä.
- Jos sarjan nimiösivu puuttuu, käytetään sarjan osan nimiösivua.
- Nimiösivun kääntöpuoli sekä nimiösivua välittömästi edeltävä ja seuraava sivu tulkitaan osaksi nimiösivua. Ensisijainen lähde on varsinainen nimiösivu.

Ulkoinen tiedonlähde

Kun kuvailtava manifestaatio ei ole metatietoteoksen tiedonlähteenä

- > Valitaan seuraavia ulkoisia tiedonlähteitä tässä järjestyksessä:
- Julkaistu kuvailu manifestaatiosta
 - Kotelo, jota ei ole julkaistu manifestaation kanssa
 - Mikä tahansa saatavilla oleva lähde

Merkintälähde määritelty seuraaville elementeille

- Manifestaatio: jakelumerkintö →
- Manifestaatio: painosmerkintö →
- Manifestaatio: manifestaatiomerkintö →
- Manifestaatio: valmistusmerkintö →
- Manifestaatio: tuotantomerkintö →
- Manifestaatio: julkaisumerkintö →
- Manifestaatio: sarjamerkintö →
- Manifestaatio: vastuullisuusmerkintö →
- Manifestaatio: manifestaation nimeke →

Merkintälähde – esimerkki 1

Esimerkkitapaus, josta puuttuu painosmerkintö

- Kun manifestaatioissa ei ole painosmerkintöä, mutta sen tiedetään sisältävän huomattavia muutoksia verrattuna muihin painoksiin:
 - > Merkitään lisätty painosmerkintö
 - > Osoitetaan, että tieto otetaan kuvailtavana olevan manifestaation ulkopuolisesta lähteestä.

Merkintälähde – esimerkki 2

- Merkintälähde on pakollinen elementti sarjamaisissa teoksissa, silloin kun merkintälähde ei ole nimiösivu
- RDA-elementti "huomautus manifestaation identifioinnin perustana käytetystä numerosta, osasta tai iteraatiosta"
 - = Huomautus moniosaisen monografian tai sarja-aineiston numerosta tai osasta tai päivittyvän aineiston versiosta, jota käytetään manifestaation identifioinnin perustana.

KUMEAn ehdottamia esimerkkejä Toolkitiin:

588 1# #a Versio 21.10.1999.

588 ## #a Kuvailun perusta: 1977, nro 2.

588 0# #a Nimeke WWW-sivulta, kuvailu perustuu 6.7.2006 arkistoituuun versioon.

588 0# #a Volume 2.

Lopuksi

- Uudistuneen RDA:n tilanne on edelleen (heinäkuu 2022) se, että kaikkia suomennoksia ei ole päivitetty uudistuneen RDA:n Toolkitiin, myös esimerkit puuttuvat Toolkitistä.
- Tietojen proveniensi on uusi kuvailukokonaisuus, johon liittyviä ohjeistus tarkentuu sitten, kun uudistunut RDA otetaan käyttöön kuvailussa.
 - > Tarvitaan muutoksia ja lisäyksiä Metatietosanastoon sekä havainnollistavia esimerkkejä Toolkitiin ja käytännön ohjeita kuvailijoille.
- Kun MARC 21 –formaattiin heinäkuussa 2022 lisätyt uudet osakentät saadaan käyttöön, metatietoteoksen kuvailu ja tietojen provenienssin merkitseminen tietueisiin mahdollistuu ja konkretisoituu.

Kiitos.

[Uudistuneen RDA:n koulutukset](#)

Kuvailusääntöpalvelu

kuvailusaannot-posti@helsinki.fi